

MEĐUNARODNI SIMPOZIJ

KOSINJ, JADAR, NERETVA_

uzroci, izazovi, perspektive

Institut za kulturu mišljenja
Projekt OIKOS

MEĐUNARODNI SIMPOZIJ

Kosinj, Jadar, Neretva: uzroci, izazovi, perspektive

11. 9. 2025. / 10.00

Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 1A, Zagreb

ORGANIZATORI

Institut za kulturu mišljenja
Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu
Zelena akcija

POKROVITELJ

U V O D

Međunarodni simpozij “Kosinj, Jadar, Neretva: uzroci, izazovi, perspektive” posvećen je istraživanju zajedničkih aspekata aktualnih ekoloških problema u regiji, s posebnim fokusom na 1) Kosinjskoj dolini u Hrvatskoj, 2) rijeci Jadar u Srbiji te 3) rijeci Neretvi u Bosni i Hercegovini. Zajedničke karakteristike navedenih slučajeva uključuju, između ostaloga, ozbiljnost ekoloških i širih društvenih posljedica, zanemarivanje mišljenja struke te zabrinjavajuću neinformiranost i neangažiranost javnosti. Ti slučajevi nipošto nisu jedini od važnosti, ali su reprezentativni uzorci ekološke i šire društveno-političke problematike na ovim prostorima. Cilj je ovog simpozija osvijetliti ne samo ekološku dimenziju problema, nego i njihove društvene, političke, ekonomske, pravne, moralne i druge aspekte.

Simpozij “Kosinj, Jadar, Neretva: uzroci, izazovi, perspektive” održava se u okviru projekta *Oikos – zajedno za jedno* Instituta za kulturu mišljenja. Projekt želi doprinijeti stvaranju odgovarajućeg javnog prostora za istraživanje mnogostrukih aspekata gorućih ekoloških problema u Hrvatskoj i susjednim zemljama. U tu svrhu, projektom je predviđeno održavanje niza stručnih skupova i predavanja u Hrvatskoj, Srbiji i BiH, na kojima će se obrađivati aktualni slučajevi ugrožavanja okoliša kao zajedničkog doma (grč. *oikos*). Fokusiranjem na zajedničke probleme kao ono što nas povezuje, projekt u konačnici želi doprinijeti povezivanju i suradnji između relevantnih stručnjaka i ustanova iz triju zemalja.

Organizatori simpozija “Kosinj, Jadar, Neretva: uzroci, izazovi, perspektive”: Institut za kulturu mišljenja, Sveučilišni centar za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu, Zelena akcija.

P R O G R A M

10.00–10.15 Otvaranje simpozija

I. Kosinj

10.15–10.30 *Ekološka (ne)pravda i infrastrukturno nasilje u Kosinjskoj dolini*
SANJA POTKONJAK

10.30–10.45 *Geoekološki aspekt izgradnje HE Senj-Kosinj*
VALERIJA ROSSI

10.45–11.00 *HES Kosinj – perspektiva Zelene akcije*
ŽELJKA LELJAK GRACIN

11.00–11.15 *Slučaj Kosinjske doline kao primjer oikofobije*
VALENTINO FINDRIK

11.15–11.35 Rasprava

11.35–11.50 Pauza za kavu

II. Jadar / Neretva

11.50–12.05 *Projekat Jadar iz perspektive Instituta za filozofiju i društvenu teoriju*
Univerziteta u Beogradu
VLADIMIR CVETKOVIĆ

12.05–12.20 *Mogući teološki odgovor na aktuelno ekološko pitanje*
BLAGOJE PANTELIĆ

P R O G R A M

- 12.20–12.35 *Štetni utjecaji hidroenergetskih projekata u slivu Neretve*
VLADIMIR TOPIĆ
- 12.35–12.50 *Pokretači i poticatelji novog razvoja hidroenergije na Zapadnom Balkanu: slučaj Neretve*
PIPPA GALLOP
- 12.50–13.05 Rasprava
- 13.05–13.55 Pauza za zakusku
- III. (Bio)etički osvrti**
- 13.55–14.10 *Za oikos zajedno spremni? Regionalna integrativno-bioetička perspektiva*
LUKA JANEŠ
- 14.10–14.25 *Tradicijsko znanje kao most prema budućnosti: zaštita rijeka kod domorodačkih naroda*
LIDIJA KNORR
- 14.25–14.40 *Misli lokalno – djeluj globalno: bioetička teorija, senzibilitet i aktivizam na primjeru rijeke Une*
HRVOJE JURIĆ
- 14.40–14.55 Rasprava
- 14.55–15.00 Završetak simpozija

K O S I N J , J A D A R , N E R E T V A

Kosinjska dolina mjesto je bogate prirodne i kulturne baštine, s desecima spomenika kulture, arheoloških nalazišta i nebrojenih prirodnih znamenitosti. Važnije od svega toga, Kosinjska dolina još uvijek je naseljena domaćim stanovništvom koje ondje živi stoljećima. No danas stanovnicima Kosinjske doline prijeti prisilno raseljavanje, a prirodnim i kulturnim dobrima odlazak u nepovrat. Razlog? Izgradnja hidroenergetskog sustava Senj 2 (HES Kosinj), s velikim akumulacijskim jezerom upravo na području Kosinjske doline.

Unatoč desetljećima protivljenja lokalnog stanovništva i upozorenjima struke na neodrživost i višestruku problematičnost projekta, HES Kosinj – projekt izvorno iz druge polovice 20. stoljeća – sada je oživljen i proglašen strateškim investicijskim projektom. Radovi su započeli 2020. godine, a u tijeku je postupak izvlaštenja stanovništva. Posebno brine činjenica da je šira javnost još uvijek nedovoljno upoznata s problematikom Kosinjske doline.

K O S I N J , J A D A R , N E R E T V A

Dolina rijeke Jadar u zapadnoj Srbiji, područje plodnog tla s brojnim izvorima pitke vode i podzemnim vodama, u proteklih nekoliko godina najviše je poznata kao mjesto jednog od najvećeg nalazišta litija u ovom dijelu svijeta. Međunarodna kompanija Rio Tinto, koja je otkrila nalazište prije dvadesetak godina, sada uz podršku aktualne vlasti, ali i Europske komisije, na tom području planira izgradnju najvećeg rudnika litija u Europi.

Opasnosti projekta “Jadar” za prirodu tog područja su brojne, uključujući zagađenje tla i podzemnih voda, neodgovarajuće zbrinjavanje rudničkog otpada, ispuštanje teških metala u slučaju poplava, koje su na tom području učestale, itd. Osim toga, slično kao u slučaju Kosinjske doline, dio lokalnog stanovništva na području planiranog rudnika već je raseljen, dok ostatak naizgled čeka ista sudbina, što ovaj projekt čini ne samo ekološki nego i humanitarno problematičnim.

K O S I N J , J A D A R , N E R E T V A

Projekti Donji i Gornji horizonti obuhvaćaju sustav od sedam hidroelektrana u slivu rijeke Neretve. Slično kao u slučaju Kosinjske doline, riječ je o još jednom projektu osmišljenom šezdesetih godina prošloga stoljeća, sada iznova pokrenutog u sumnjivim uvjetima te uz veliko protivljenje struke. Pored četiri postojeće hidroelektrane izgrađene u okviru projekta Donji horizonti, projektom Gornji horizonti predviđena je izgradnja triju novih hidroelektrana s akumulacijskim jezerima na teritoriju Republike Srpske, s ciljem preusmjeravanja vode iz Neretve u sliv rijeke Trebišnjice.

Posljedice ovih projekata za sliv Neretve već su vidljive, u vidu gubitka kapaciteta vode, zaslavljenja i zagađenja vode u donjem slivu, ugrožavanja bioraznolikosti itd. Pune posljedice cjelovite provedbe projekta zapravo su nesagledive i obuhvatile bi ne samo dolinu Neretve na području BiH, nego i deltu Neretve na teritoriju Hrvatske, čineći ovaj projekt međunarodnom ekološkom katastrofom u nastanku.

S U D I O N I C I

Sanja Potkonjak redovita je profesorica na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Njezini znanstveni interesi su: kvalitativna metodologija, antropologija roda, postsocijalizam, tranzicija, kulture sjećanja i etnografije rada. Autorica je triju knjiga i više od stotinu znanstvenih i stručnih radova u polju etnologije i kulturne antropologije.

Valerija Rossi asistentica je u Zavodu za fizičku geografiju Geografskog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U središtu njezinog znanstvenog interesa jesu geomorfologija i geoekologija krškog okoliša, istraživanje krškog podzemlja (speleologija), promjene okoliša i krajobraza, zaštita georaznolikosti i geobaštine.

Željka Leljak Gracin diplomirana je pravnica u udruzi Zelena akcija, gdje djeluje gotovo 20 godina, s posebnim zanimanjem za problematiku Kosijske doline. Predsjednica je europske mreže okolišnih pravника *Justice and Environment*. Bila je članica nekoliko odbora u području prava i okoliša te je sudjelovala u donošenju niza propisa poput Zakona o zaštiti okoliša, Zakona o vodama te Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.

Valentino Findrik osnivač je i voditelj Instituta za kulturu mišljenja te tajnik Hrvatskog filozofskog društva. Doktorand je na doktorskom studiju filozofije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Područje njegova interesa uključuje filozofsku antropologiju, filozofiju religije, transhumanizam te istraživanje odnosa religije i društva.

Vladimir Topić je ekolog u Centru za životnu sredinu gdje radi kao koordinator programa *Energija i klimatske promjene*. Usmjeren je na istraživanje ekološke problematike rijeka, s posebnim naglaskom na aktualnu problematiku izgradnje hidroenergetskih sustava u slivu Neretve.

Pippa Gallop savjetnica je pri međunarodnoj organizaciji Bankwatch, koja se bori protiv korištenja međunarodnih razvojnih fondova za ekološki ili društveno štetne projekte. U središtu njezinog interesa jesu hidroenergetski projekti na području zapadnog Balkana, s posebnim fokusom na Kosijskoj dolini i rijeci Neretvi.

S U D I O N I C I

Vladimir Cvetković znanstveni je savjetnik na Institutu za filozofiju i društvenu teoriju Sveučilišta u Beogradu. Obavljao je istraživačke i nastavničke djelatnosti na sveučilištima u Aarhusu (Danska), St. Andrewsu (Škotska), Oslu (Norveška) i Nišu (Srbija). Njegov istraživački interes obuhvaća patristiku, antičku i bizantsku filozofiju te modernu pravoslavnu teologiju.

Blagoje Pantelić je teolog, urednik internetskog časopisa *Teologija.net* te osnivač i voditelj izdavačke kuće Biblos. Njegovi znanstveni interesi uključuju srednjovjekovnu filozofiju i književnost, sustavnu teologiju te rusku književnost i filozofiju. Pored akademskog rada aktivan je društveni komentator i čest gost u medijima i na javnim događajima.

Luka Janeš docent je na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti te na Odsjeku za sociologiju Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Sudjelovao je na preko pedeset međunarodnih i domaćih znanstvenih skupova te na brojnim međunarodnim znanstveno-stručnim radionicama. U fokusu njegova znanstveno-istraživačkog djelovanja jesu filozofija psihologije, bioetika te ekoetika. Predsjednik je Hrvatskog udruženja za filozofsku praksu.

Lidija Knorr viša je asistentica u Centru za integrativnu bioetiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Njezini istraživački interesi obuhvaćaju ljudski odnos prema drugim živim bićima i prirodnom okolišu, problematiku antropocentrizma te ekološka pitanja u kontekstu kapitalističke organizacije društva u raznim dijelovima svijeta (Južna Amerika, Novi Zeland, Indija). Aktivna je sudionica na znanstvenim i stručnim skupovima u polju bioetike.

Hrvoje Jurić redoviti je profesor na Odsjeku za filozofiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te voditelj fakultetskog Centra za integrativnu bioetiku i Sveučilišnog centra za integrativnu bioetiku Sveučilišta u Zagrebu. Zamjenik je glavnog urednika časopisa *Filozofska istraživanja* i *Synthesis philosophica* pri Hrvatskom filozofskom društvu. Uz brojne znanstvene, stručne, esejističke i publicističke članke, kao autor i urednik objavio je petnaest knjiga o problematici filozofije i (bio)etike te sedam knjiga poezije.

